

A DIAKÓNIA MINT AJTÓ AZ EGYHÁZBA

Szilárd HARIS¹

ABSTRACT

DIACONIA, A DOOR INTO CHURCH

The word diaconia has many meanings. The understanding of this keyword of the service of the church depends on the point of view from where we look at it. This paper is about the different understanding of the diaconia including its position in systematic theology and practice. The paper sees these different approaches as different doors into God's Church. The doors could be named as the door of systematic theology where we try to find the biblical verses defining diaconia. The paper deals with the definition given by Sandor Joó and Collins. Another door could be named as the practical point of view driven by Sandor Makkai and the WCC with his concept of ecumenical diaconia. Another separate way to diaconia leads us through pastoral care, where we introduce the results of Isidor Baumgartner. Also the paper seeks the minimum common meaning, the red line, which defines the substance of diaconia.

A teológia tudományán belül a diakónia² helyét a legnehezebb meghatározni. A klaszikus schleiermacher-i felosztás szerint a keresztyén hittudománynak ez az ága a gyakorlati teológiához sorolandó. A végeredményt nézve ez egy helyes megállapítás, de továbbra is vitatott maradt a kérdés, hogy miképpen viszonyul a diakónia a többi tudományrészhez vagy képtelenesen szólva, hogyan nő ki a diakónia ága a teológia fájának törzséből. Ez a képszerűen felvetett dilemma elvezet bennünket addig a fundamentális kérdésig, hogy létezik-e a diakóniai szolgálatnak egy egységes értelmezési módja vagy csupán az mondható el, hogy a diakónia, illetve a szeretetszolgálat természetéből adódóan mindig az adott helyzetre nézve értelmezendő. Ha elfogadjuk azt a feltevést, hogy ez így van, akkor is létezniük kell határoknak, amik között ez az értelmezés mozog, ugyanis a parttalan definíció nem nevezhető többé mértékadó meghatározásnak. Ilyen zsinórmértéknek, mint annyi más esetben a teológiában a tota scriptura reformátori elve kívánczik, vagyis, hogy a teljes Szentírást tekintve az adott megközelítés mennyiben hordozója a kérügmátikus üzenetnek.

Jelen tanulmányban a diakónia különböző megközelítési módjait mutatjuk be. Az alább következő öt megközelítés közül kettő tudatosan a Biblia szövegéből indul ki, kettő pedig a gyakorlati helyzetet veszi alapul, míg ötödikként az ökumenikus mozgalom megköze-

¹ Mgr. Haris Szilárd, PhD. Szlovákiai Református Keresztyén Egyház Diakóniai Központja. Email: sziszi87@gmail.com

² Ebben a tanulmányban eltérünk a magyar nyelvterületen szokásos megfogalmazástól, miszerint a diakónia és a szeretetszolgálat szinonimák. A tanulmány témája megkívánja, hogy a diakónia kifejezésbe beleértjük az eredeti görög kifejezés értelmezési lehetőségeit, amelyekre később még kitérünk, míg a szeretetszolgálat alatt a gyülekezetben végzett szeretetből fakadó gyakorlati segítségnyújtást értjük. Ebben az esetben a gyülekezet lehet egy intézmény munkatársi közössége is, akik munkájukat hálaadásból fakadó szolgálatként végzik.

lítése egyfajta keverék, amely azonban egy konkrét politikai helyzetre kíván reagál (vagy azt szolgálja ki.) bár, amint azt a részletes kifejtésnél látni fogjuk a határvonal nem ilyen éles. A öt megközelítés pozitívumait és negatívumait is figyelembe véve gyakorlati példaként bemutatjuk a Szlovákiai Református Keresztyén Egyház Diakóniai Központjának víziójába miképpen épülnek be az egyes megközelítések fő gondolatai.

Végkövetkeztetésként pedig közös pontot keresünk a 5 különböző megközelítésben, amely remélhetőleg közelebb visz a diakónia megértéséhez és fontosságához a teológiában és az egyházi szolgálatban.

A Szentírásból kiinduló értelmezések

Az ApCsel 6 Joó Sándor értelmezésében

Joó Sándor *Református diakonátus* című doktori értekezése 1939-ben jelent meg. Művének célja egy, már akkoriban is sokszor körüljárt kérdés: Hol találhatóak a diakónia elvi alapjai? Hogyan illeszkednek a rendszeres teológia többi részéhez? A szerző célja tehát egy elvi megalapozás megadása volt. Gondolkodására nagy hatással volt a holland gyökerű történelmi kálvinizmus irányzata, ami nem csoda, hiszen Hollandiában tanult. Értekezésének fő tétele, hogy az egyházban előforduló kálvini tisztségeket megpróbálta Krisztus hármastisztségéhez kötni. A diakóniai tisztséget így Krisztus főpapi tisztségéhez igyekezett hozzárendelni. Igyekezetének fő célja az volt, hogy a diakóniát minél közelebb helyezze Krisztus váltságművéhez, mivel az egyház egy kulcsfontosságú funkciójáról van szó. Érvelését az ApCsel 6-ban leírtakra támaszkodva, azzal indokolta, hogy a diakónusi tisztség mindig is része volt az apostoli tisztségnek (Joó, 1939, 46), azt csupán a többletmunka kényszere, a közösség növekedésével fellépő megnövekedett igények teljesítése választotta külön az igehirdető tiszttől. Tételét az egyház deformációjának nevezi. (Joó, 1939, 77) Tételével tehát egy határvonalat eltöröl, egyet pedig meghúz, mert azt állítja, hogy a diakónia és az igehirdetés nem választhatóak el egymástól, másrészt, ugyanezzel a lépésével kizár a diakóniából minden világi jótekonyságot, mondván az csak a gyülekezetben képzelhető el. Később maga is elismeri, hogy az így felállított modell a valóságban csak Kálvin idején működött. A saját idejében csak egyetlen gyülekezetéről van tudomása, ahol képzett diakónusok szolgálnak diakóniai körzetekben, ez a gyülekezet pedig nem más, mint a Komáromi Református Egyházközség.

John Collins értelmezése: A diakónus mint az Atya „képviselője”

Az akkor fiatal teológus igyekezetét, bár elismerték kortársai, mégis kritikával illették, mondván, hogy Krisztus hármastiszte nem lehet további altisztségekre osztani, mert a végén mindenképpen veszélybe kerül Krisztus egyszeri és tökéletes áldozata. Korának elismert rendszeres teológusa, Victor János is rámutat arra, hogy ez a gondolkodás úgy tünteti fel Krisztus váltságművét, mintha az kiegészítésre szorulna szeretetszolgálat végzése által. (Victor, 1943) Makkai Sándor is úgy látja, hogy bár dicsérendő a próbálkozás, de Joó végeredményben ellentmondásba keveredik önmagával. (Makkai, 1949, 17)

Ma úgy látjuk, hogy Joó végkövetkeztetései teológiai szempontból helyesek voltak, de az út, ahogyan oda eljutott valóban nehezen védhető. Csak az újabb kutatások eredményei igazolták, hogy a diakóniai tisztség valóban mindig magában hordta az igehirdetés szolgálatát, és

hogy Krisztus váltságműve Lukács evangéliuma szerint az Úr értelmezésében is diakóniai cselekedet. Jézus ugyanis így nevezi a kereszten végzett helyettes áldozatát. (Márk 10,42-45) Collins megvizsgálta a *diak* gyök összes előfordulását a lukácsi korpuszban. Mivel alapvetően arra a következtetésre jut, hogy az mindig valamilyen képviselőt vagy képviselőt jelent, ezért az ApCsel 6-ban is így kell lennie. Ő úgy gondolja, hogy nem a diakónusi tisztség delegálásáról van szó, sokkal inkább egy gyakorlati kérdés megoldása. Nevezetesen, hogy a gyülekezetben voltak görög anyanyelvű özvegyasszonyok, akik nem értették az apostolok igehirdetését, ezért a házi istentiszteleteken a hét görög nyelvű diakónus szolgált nekik. (Collins, 2014, 162) A cél tehát éppen nem a szétválasztás, hanem a gyülekezet egységének megőrzése volt. Kókai-Nagy Viktor is megerősíti a kapcsolatot a helyettes áldozat és a diakónia között, amivel utóbbi folyamatosan visszautal az előbbire. Így a diakónia „*egy összefoglaló név, ami az evangélium hirdetését jelölte szóval és tettel, az pedig, hogy az Újszövetségben ezt a tevékenységet éppen a »diakonia« görög kifejezéssel adták vissza, jelzi, ez nem valamiféle tisztség, kompetencia vagy jog, hanem rendelkezésre állás: Istennek és az embereknek.*” (Kókai-Nagy, 2019, 232)

A minta, amit Jézus adott, tehát a rendelkezésre állás a szükségben lévő ember felé.

Gyakorlatból vett kiindulópontok

Makkai Sándor belmissziói diakóniája

Joó Sándor munkájának egyik kritikusa Makkai Sándor volt. A két teológus vitájáról már részletesen is írtam egy korábbi tanulmányomban. Most az ő belmissziói koncepciójáról írok néhány szót, amelyet részletesen Fekete Károly elemzett egyik munkájában. Makkai Sándor a misszió irányát az egyházon belülré fordította, arra a megfigyelésre támaszkodva, hogy a reformátusság népegyházban él. A gyülekezetben van egy megtért mag, de van sok olyan tag is, akinek nincs személyes kapcsolata Krisztussal. Az egyház feladata az, hogy megerősítse ezeket a gyülekezeti magokat, hogy helyi szinten kifejthessék missziói hatásukat, és másokat is Krisztushoz vezessenek. (Makkai, 1949, 65) Elképzelése addig tudott a gyakorlatba is átmenni, ameddig az ő személye kötötte össze a lelkesítő csoportokat és az egyház vezetését, mivel Makkai mindkét világ számára hiteles személy volt. Később azonban már nem szívesen vették a spontánul szerveződő csoportok a felülről érkező utasításokat. Makkai koncepciójában a diakónia is egy eszköze volt a missziónak. (Makkai, 1938; Fekete, 1997) Felhívta a figyelmet a helyi gyülekezet jelentőségére és egyéni küldetésére. Feltette azt a kérdést, hogy mit adhat a megtért mag a nagyobb közösségnek?

Meglátásai gyakorlati szempontból azért aktuálisak ma is, mert egyházunkban a szertetszolgálat végzése ma is hasonló helyzetben van, azaz vannak érdeklődők, akik szívesen vesznek részt az egyházi segítségnyújtásban ilyen vagy olyan módon. Náluk még kevesebben értik és érzik át, hogy a hitbeli cselekedet visszahat a keresztyén hit fejlődésére és táplálására. Éppúgy szükség van az elhívott szolgálattevőkre, akik jó példával járnak elől, mint Makkai idejében. Talán még nagyobb is a jelentőségük a mi korunkban, amikor a hivatás és a küldetés iránti érdeklődés egyre inkább csökken, és átveszi helyét a gyors jutalom. A közösségi elismerés keresésének helyét átveszi az individualizmus, amikor az ember válik saját maga mérce-jévé.

Baumgartner lelkigondozói diakóniája

Isidor Baumgartner az emmausi történetből levezetett pasztorálpaszichológiai modellje nem kifejezetten a diakónia definíciójával foglalkozik. Meglátásai azonban mégis sokat adhatnak a segítségnyújtás tekintetében. A katolikus teológus a közbelépés és a krízisintervenció motívumában látja a lelkigondozás diakóniai részét, amikor a lelkigondozó megáll és vele járja a „*bűntudaton keresztül vezető utat*.” Van ideje és bátorsága, hogy megálljon amellett, aki már nem megy tovább. (Baumgartner, 2023, 137) A non-direktív módszeren alapuló modell lényege, hogy figyelembe veszi a teljes embert, komolyan veszi szorult helyzetét, és beleérző megértést tanúsítva vele marad a bajban. Ez a fajta non-direktív szemlélet a diakóniai segítségnyújtásban is hasznos, mert arra figyelmeztet, hogy mindig tartsuk tiszteltben a hozzánk forduló személy méltóságát, még akkor is, hogyha az adott helyzetben mi vagyunk az erősebb fél.

Értelmezése arra is rávilágít, hogy a diakóniai segítségnyújtás nemcsak a testi szükségletek kielégítése, hanem „*a sokféle módon szegény emberek felé való odafordulás*.” (Baumgartner, 2006, 4) Ez az odafordulás magában hordozza a nyitottságot és az aktivitást. Utóbbival arra utalunk, hogy az evangélium megélése és a hit gyakorlása magában hordoz valamilyen segítő tevékenységet, vagyis azt, hogy Jézus, az élő Ige, a tetteinkben jelenik meg. Baumgartner a következő elemekkel határozza meg a diakóniát:

- szolgáló-segítő és ezzel együtt gyógyító gyakorlat,
- A Krisztushoz való hasonlónak válás motívumából fejlődött ki.
- a sebek és sérülések érintésének félelme nélkül a legkisebb testvérhez fordul,
- hátsó gondolatok nélkül cselekszik
- kivezet a nyomorból és a kilátástalanságból, lélegzethez juttat és a teljes személpályára válásra bátorít Isten színe előtt;
- istentiszteletet és istenértelmezést egyaránt jelent. (Baumgartner, 2006, 7)

Nyilvánvaló, hogy a második pont egy katolikus hagyományból származó megállapítás. Protestáns térfélen szívesebben határozzuk meg a diakónia motivációját úgy, mint hálaadás és adósságrendezés (*A SzRKE Szeretetszolgálatról Szóló Törvénye*, 2022), másrészt pedig pontos leírásunk van az igaz istentiszteletről (ApCsel 4), amelynek része a diakóniai szolgálat. Mindazonáltal, hogy Baumgartner megállapításai alapján kimondható, hogy ahogyan a lelkigondozásnak vannak diakóniai aspektusai, úgy a diakóniának része kell, hogy legyen a lelkigondozás, mert annak többlete egyéb segítségnyújtással összevetve éppen abban van, hogy „*a lelkipásztor engedi magát megszólítani az emberek által*.” (Baumgartner, 2006, 8)

Az ökumenikus mozgalom diakóniai koncepciója a legújabb időkben

Az ökumenikus mozgalom egyik legújabb dokumentuma, amely a diakónia helyét szeretné meghatározni az ökumenizmuson belül, szintén Collins vizsgálatainak eredményeire támaszkodik. Az alábbiakban ismertetjük a dokumentum által leírt teológiai eszmefuttatás főbb vonásait.

Érdekes módon a *Called for Transformation* című dokumentumban nem történik kifejezett utalás Jézus engesztelő halálára, pedig Kókai-Nagy Viktor és más írásmagyarázók is

rámutatnak arra, hogy a márki igék nehezen vagy talán egyáltalán nem értelmezhetők a helyettes áldozat teológiai gondolata nélkül. Mindazonáltal pozitívumként írható le, hogy a kiadvány összekapcsolja a diakóniát a hit megvallásával mégpedig az Ézs 53-ra és a filippi levélbeli Krisztus-himnuszra hivatkozva. Sőt, az Apcsel 6 új értelmezésére hivatkozva az alábbi négy megállapítást teszi:

1. A diakónia végzése az egyház létének szerves része. (Benne van az egyház DNS-ében.)
2. A gyülekezet két legfontosabb tulajdonsága az inklúzió és a megosztás.
3. A szeretetszolgálati tevékenység és az igehirdetés összetartozik.
4. A mindennapos (napi) diakónia megélése. (WCC, 2022, 42-52)

Pál leveleit olvasva ugyancsak két következtetést vonnak le: az első az Istentől jövő megbízás tekintélye, másrészt az apostol a konkrét anyagi segítségnyújtás összegyűjtésére is használja a diakónia kifejezést.

Szentháromságtan és diakónia

Ugyancsak fontos alaptétel a szentháromságtan és a diakónia kapcsolata, amelybe beilleszthető, hogy az ember az Isten képmására teremtett. A dokumentum azt domborítja ki nyilván, hogy ez mindenkire igaz, ugyanakkor hangsúlyozza, hogy ez nem jelent „leigázást” vagy „kizsákmányolást”. Ezek a kifejezések, amik itt a Teremtés könyvében szerepelnek, máshol csak a 8. zsoltárban fordulnak elő, amelyből éppen az uralkodás értelme adódik, vagyis az, hogy az ember a megbízásában hasonlít a legjobban az Atyára. Érdekes, hogy a dokumentum magáévá teszi a creatio continua elvét, mert így lát lehetőséget a változásra.

A diakónia és a tanítványság

A tanítványság esetén elsősorban a lábmosás történetére hivatkozik a dokumentum, mellyel kapcsolatban utal Jézus alázatára, majd következő lépésben a felebaráti szeretetre, mint a szeretetszolgálati cselekedetek motivációjára. Itt tehát elhagyja a collins-i modellt és azt hangsúlyozza, hogy Jézushoz hasonlóan kell cselekednünk. A tanítványságban az egységre kell törekednünk, hiszen a keresztség és az úrvacsora sákramentuma és egységbe von bennünket egymással. A kegyelemből és irgalmasságból fakadó szabadság teszi lehetővé, hogy egymásnak szolgáljunk, amely tulajdonképpen istentisztelet az istentisztelet után (liturgy after Liturgy) Ezt a szeretetet több területen is meg lehet valósítani. Figyelemre méltó, hogy nagy feladat hárul a helyi közösségekre.

Diakónia és hitvallás

Bár ezek nem kifejezetten a kiadvány szavai, de a hitvallást tekintve azt az elvet követi, hogy élj úgy, hogy kérdezzenek. Az ökumenikus diakóniában elítélik a célirányos vagy erőszakos missziót, figyelve a más vallásúak érzékenységére, de ugyanakkor azt is mondja, hogy mindig készen kell állni a bizonyágtételre. Élj úgy, hogy kérdezzenek!

Prófétikus diakónia

A prófétikus diakónia alatt a prófétai tisztség képviselői oldalát domborítja ki. Ez azt jelenti, hogy a diakónia hangot ad olyan csoportoknak vagy egyéneknek, akik önmagukért nem tudnak kiállni.

Együttműködés

Az ökumenikus diakónia fogalma igencsak kitágítja annak eredeti jelentését. Hangsúlyozza az együttműködés fontosságát más civil, nem egyházi szervezetekkel. Megfontolandó, sőt, követendő célokként jelöli meg az Egyesült Nemzetek Szervezete által megfogalmazott Fenntartható Fejlődési Célokat. (*Sustainable Development Goals*, n.d.) Az igazságos elosztás elvét szem előtt tartva megjelöli a gazdasági, a klíma, a nemi és az egészségügyi igazságosság céljait, valamint kiemelten foglalkozik a migráció kérdésével és a menekültek jólétével.

Mindezek alapján a diakónia jellemzői lehetnek:

- egyéni segítő cselekedet, melynek célja a gondoskodás, a gyógyítás vagy a kiengesztelés a helyi gyülekezetben vagy közösségben.
- intézményi segítségnyújtás a peremen élők számára
- közösségépítés és a kölcsönösség erősítése
- a politikai vagy átváltoztató diakónia az életfeltételek javításán és az igazságtalanság eltörlésén fáradozik
- ökológiai szempontból megnevez és kiáll konkrét környezetvédelmi célok mellett (WCC, 2022, 50)

Üdvözlendő a gyülekezeti diakónia és az evangélizáció fontosságának beemelése, és egyáltalán a kifejezés eredeti értelmének keresése és használata. Ugyanakkor azért látszik, hogy globális és politikai szinten más világméretű szervezetekhez alkalmazkodnak, amelyhez igéket keresnek. Az alulról jövő kezdeményezéseket támogató, de felülről implementált modellre mi már láttunk példát Makkai Sándornál, amikor a belmisszió egyháziasításával próbálkozott. Az a kísérlet azért fulladt kudarcba, mert a gyülekezeti körök nem érezték érdekeltnek magukat benne, ahogy arra Fekete Károly rámutatott.

Gyakorlati példa: A Szlovákiai Református Keresztyén Egyház Diakóniai Központjának víziója és gyakorlata a fenti megközelítések fényében

Az eddig elemzett diakóniai megközelítések mindegyike megjelenik valamilyen formában a Szlovákiai Református Keresztyén Egyház Diakóniai Központjának tevékenységében. A szervezet aktuális jövőképét elemezve mutatjuk be az elvek gyakorlatba ültetését. Ezzel is rá kívánunk mutatni arra, az egyes koncepciók pozitívumait előtérbe helyezve, miképpen tanulhatunk belőlük, és alakíthatunk ki egy önálló, a saját hitbeli megértésünket és aktuális gyakorlatunkat ötvöző látásmódot, mely a leginkább igyekszik választ adni a mi helyzetünk és időnk kihívásaira. A SzRKE diakóniai központjának víziója a 2023-as éves jelentés szerint a következő (*A SzRKE Diakóniai Központja Éves Jelentése 2023*, 2023):

- 1) Identitás és kompetenciák
- 2) Információ-átadás

- 3) Gyülekezeti diakónia
- 4) Képzés
- 5) Humanitárius segítségnyújtás, krízisintervenció és misszió
- 6) Ökumené

A SzRKE Diakóniai Központja víziójának fő elve a gyülekezetközpontúság, amit nemcsak az egyház sajátos helyzete hív elő, de az a meglátás is, hogy a diakónia mindig gyülekezeti alapon szerveződik. Még ott is a hitközösség formáit keresi, ahol azok természetes módon nincsenek jelen, mint például egy szociális intézmény munkatársi közössége. A gyülekezetközpontúság elve megjelenik szinte minden fentebb említett koncepcióban, áttételesen még az ökumenikus mozgalom politikai színezetű egyházképében is.

További elemei a víziónak az identitáskeresés és a képzés. Mindkettőnek fontos kérdése, hogy megértsük a saját egyházi, szervezeti és gyülekezeti motivációnkat a szeretetszolgálat végzésére. Ami azonban állandó elem hitvallásunk és a diakóniai törvény szerint is az az evangélium hirdetésének és a segítségnyújtás gyakorlatának az elválaszthatatlansága. Ezt az elemet megtaláljuk Collins és Kókai-Nagy Viktor elemzésében, de ugyanakkor a gyakorlati oldalról pedig jelen van Makkai Sándor belmissziói koncepciójában. A püspök elképzelése - annak hiányosságaival együtt is - felhívja a figyelmet arra, hogy van az egyházban egy kereső, megszólításra váró réteg, amelyik nem ismeri a diakóniai szolgálat lehetőségeit, de képes lenne bekapcsolódni a tevékenységekbe. Egyházi szinten pedig az identitásunk részévé válhatna az önkéntesség és a segítségnyújtás. Mindazonáltal, szakmailag az is egyértelmű, hiszen számos gyakorlati példa támasztja alá, hogy a humanitárius segítségnyújtás és a krízisintervenció a hatékonyság érdekében központosított szervezést kíván.

Baumgartner diakóniai meglátásai nem alkotnak ugyan egységes rendszert a diakónia szempontjából, de felhívják a figyelmet arra, hogy a kliensnek nemcsak a testi szükségleteivel, hanem érzéseivel és egész valójával kell foglalkozni és kapcsolatot építeni vele a teljes és tartós segítségnyújtás érdekében. Mindez a Központ részéről egy kliensközpontú diakónia felé mutat.

Az ökumenikus megközelítés mindig is lényegi meghatározója volt egyházunk diakóniájának abban az értelemben, hogy a hozzánk forduló embernek nem firtatjuk a felekezeti hovatartozását. Az öko-diakóniáról viszont nem gondoljuk, hogy szerves része a szeretetszolgálatnak, bár tény, hogy a klíma és egyéb környezeti kihívások felett az egyház sem nézhet el.

Értékelés és végkövetkeztetés

A fenti értelmezésekkel kapcsolatban elmondható, hogy a diakóniát gyülekezetben képzelem el, és ott látja a kiindulópontját. Ezt a gyülekezeti szempontot az ökumenikus mozgalom diakóniai fogalma a lehető legtágabban értelmezi. és a globális keresztyén egyház küldetéséről és felelősségéről beszél. Abban is különbözik a többitől, hogy kifejezetten és hangsúlyozottan elhagyja a missziói jelleget. Az azonban mindegyik értelmezésre igaz, hogy a diakónia egyfajta ajtó jelent a világ és az egyház között. Ha a képnél maradunk akkor az értelmezési különbség abban van, hogy az ajtó kifelé a világba vagy befelé az egyházba nyílik. Az

egyház felől nézve: ki akarjuk vinni a keresztyén értékrendet a világba vagy behívjuk az esetetteket, hogy nálunk enyhülést kapjanak. Már ez a kép is megsejteti, hogy a kettő együtt igaz, és nincs meg egymás nélkül. A bonhoeffer-i gyházképet segítségül hívva pedig úgy is fogalmazhatnánk, hogy maga a különbségtétel is felesleges, és természetes, hogy ez egyház ajtaja mindig nyitva van.

Emellett azonban a különböző értelmezéseknél megfigyelhető egyfajta eltávolodás a diakónia szűkebb szentírási értelmezéséről a világi kihívások megválaszolása felé. Nyilvánvaló, hogy a világegyház nem nézheti tétlenül a globális nehézségeket, és helye kell, hogy legyen a vitákban, sőt, szükséges, hogy feladatát megtalálja abban, mindeközben azonban nem felejtetheti el, hogy a Krisztustól kapott küldetése nem változik. Így az Igazság válik a szeretetszolgálat végzésének zsinórmértékévé.

Felhasznált irodalom

- [1] Baumgartner, I. (2006, IV. évfolyam). Diakónia - avagy ha Jézus megjelenik tetteinkben. *Embertárs*, 4-10.
- [2] Baumgartner, I. (2023). *Pasztorálpaszichológia*. Párbeszéd (Dialógus) Alapítvány.
- [3] Collins, J. N. (2014). *Diakonia Studies: Critical Issues in Ministry*. Oxford University Press, USA.
- [4] Ifj. Fekete, K. (1997). *Makkai Sándor gyakorlati teológiai munkássága*. Debreceni Református Kollégium.
- [5] Joó, S. (1939). *Református diakonátus*. magánkiadás.
- [6] Kókai-Nagy, V. (2019, 64). Diakónia az Újszövetségben. *Studia Universitatis Babes-Bolyai, Theologia Reformata Transylvanica*, 221-234.
- [7] Makkai, S. (1938). *Az egyház missziói munkája*. Révai kiadás.
- [8] Makkai, S. (1949). *Élő gyülekezet*. Református Egyetemes Konvent Sajtóosztálya. <https://mek.oszk.hu/11300/11367/>
- [9] *Sustainable Development Goals*. (n.d.). United Nations Information Service Vienna. Retrieved September 20, 2024, from <https://unis.unvienna.org/>
- [10] *A SzRKE Diakóniai Központja Éves Jelentése 2023*. (2023). [www.refdiakonia.sk](https://www.refdiakonia.sk/sites/default/files/attachments/2024-03/eves-jelentes-2023_hu.pdf). https://www.refdiakonia.sk/sites/default/files/attachments/2024-03/eves-jelentes-2023_hu.pdf
- [11] *A SzRKE szeretetszolgálatról szóló törvénye*. (2022). Diakóniai Központ - Szlovákiai Református Egyház. Retrieved September 20, 2024, from <https://www.refdiakonia.sk/sites/default/files/2023-05/2022-2hu.pdf>
- [12] Victor, J. (1943). A hármastisztség belső rendje. *Theológiai Szemle*, 2. <https://mek.oszk.hu/08200/08256/08256.htm#75>.
- [13] WCC, P. (2022). *Called for Transformation - Ecumenical Diaconia*. WCC.